

Lyčių stereotipai vadovėliuose

Dr. Lijana Stundžė

Vilniaus universiteto Lyčių studijų centras

Komunikacijos fakultetas

Lijana.Stundze@kf.vu.lt

Vilnius, 2016 m. vasario 24 d.



Pradžiai iš vadovėlio



Iš 1 klasės matematikos vadovėlio

Kas yra stereotipai?

Visuomenės sąmonėje funkcionuojantis supaprastintas, schematizuotas, emociškai nuspalvintas kokio nors daikto, asmens, institucijos ar pan. vaizdinys, dažnai paremtas netikromis žiniomis, bet palaikomas tradicijų ir nekeičiamas.

(Tarptautinių žodžių žodynas)

Kas yra stereotipai?

- Stereotipai - tai žmonių apibūdinimas pagal tai, kokiai grupei jie priskiriami, nepaisant jų individualių bruožų ir savybių.
- Stereotipas nėra originalas - jis tik originalo kopija.
- Kultūriškai stereotipas nėra faktas ar tikrovės reiškiny.
- Būdamas toks "neoriginalus", jis taikomas didelėms žmonių grupėms.
- Pasklinda plačiai visuomenėje, dėl savo paprastumo ir neoriginalumo tampa visiems prieinamas ir visų naudojamas.
- Stereotipinės idėjos lieka identiškos, nesikeičia, ir taikomos visiems tam tikros grupės nariams. Jos priešingos unikalumui, individualumui.

Iš kur atsiranda stereotipai ?

- Stereotipai gimsta tuomet, kai mes nesuprantame kito žmogaus elgesio motyvų, arba manome, kad suprantame, tačiau interpretuojame savaip.
- Kai trūksta žinių apie situaciją, aplinkybes bei individualius motyvus, lengviau apibendrinti, o asmenį tiesiog palyginti su grupe, kuriai jį priskiriame.

Mokykloje...



Lyčių stereotipai ir poveikis

- Lyčių stereotipai – tai įsisenėjęs įsitikinimas, kaip atrodo moteris ar vyras ir kaip ji/jis turi elgtis.
- Stereotipinis mąstymas apie moterų ir vyrų savybes riboja mūsų galimybes lavinti ir išreikšti visus gebėjimus, interesus bei įgūdžius. Moteriški ir vyriški darbai.
- Veda link diskriminacijos.

Prielaidos lyčių diskriminacijai atsirasti

- Kalbant apie visus žmones vartojamas vyriškosios giminės įvardis.
- Lyčių stereotipai, priskiriantys vyrams ar moterims atitinkamus socialinius vaidmenis.
- Moters pateikimas kaip silpnosios lyties.
- Mergaičių orientavimas į šeimą, vaikų auginimą, namų ruošą.
- Berniukų orientavimas į fizinį, vadovaujantį ir intelektualinį darbą.



Kuo gali būti ji ir jis?

Jis gali būti ...	Ji gali būti ...
ugniagesiu	sesele
beisbolo žaidėju („kuris visada laimi“)	balerina („kuri šoka ir sukasi aplink partnerį“)
autobuso vairuotoju	saldainių parduotuvės savininke
jūrininku („kuris gali plaukti bet kur“)	superžvaigžde
fermeriu („kuris vairuoja didelį raudoną traktorių“)	pradinių klasių mokytoja
gydytoju	sekretore
valstybės prezidentu	namų šeimininke arba motina, turinčia keletą vaikų

Stereotipai vadovėliuose

- Vadovėliai yra viena pagrindinių socializacijos priemonių, kuria perteikiamos žinios ir vertybės.
- Poveikis - daug platesnis, ne tik mokyklose ir su mokymusi susijusiuose procesuose:
 - vadovėlis yra viena pagrindinių mokinių ir mokytojų mokymosi priemonių;
 - įvairių subjektų, dalyvaujančių jo rengimo ir naudojimo procesuose, derybų priemonė;
 - komunikacijos šeimose, ypač vertybių komunikacijos, priemonė.
- Vadovėliai yra švietimo ir socialinių pokyčių priemonė, atliekanti tam tikrą vaidmenį vaikų auklėjime – jais tiesiogiai arba netiesiogiai perduodami socialinio elgesio modeliai, normos ir vertybės.

Pabaigai - bibliotekoje



Praktinė užduotis

- Identifikuokite stereotipus pateiktose vadovėlių iliustracijose.
- Aptarkite jų galimą poveikį.
- Pagalvokite kaip mokiniams paaiškinsite stereotipines iliustracijas.
- Ką daryti, kad mus suptų vis mažiau stereotipų?